

A DEMOKRATIKUS GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉNEK ÉS AZ ELŐÍTÉLETEK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI TÖRTÉNELEMÓRÁN

Apró Melinda

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: demokratikus gondolkodás; előítéletesség csökkentése; fejlesztő kísérlet

Az elmúlt években Európában általános tendencia az előítéletes viselkedés növekedése, a kisebbségek kitaszítása a társadalomból, valamint a szélsőséges politikai irányzatok preferálása. Kutatásunk során azt vizsgáltuk, milyen attitűdökkel, ismeretekkel rendelkeznek a 17-18 éves tanulók ezen a területen, és hogyan lehet a demokratikus gondolkodásukat fejleszteni. Vizsgálatunk egy fejlesztő program kismintás kipróbálása volt, mely 2012 márciusa és júniusa között zajlott. A fejlesztés 13 alkalommal, heti 2 órát vett igénybe, témája a holokausz. A pilot kutatás előmérése márciusban, az utómérés szeptemberben történt, a mintába 34 fő került be, akik egy közepes színvonalú szakközépiskola 11. osztályos tanulói. A hatékonyság vizsgálata során az ÁMK-kérdőívet (*Kinyó, 2012*), a Bogadus-skálát és a SZÉK-kérdőívet (*Kasik, 2012*) használtuk.

Hipotéziseink: (1) a tanulók politikai attitűdjei, előítéletességük összefüggésben áll tanulmányi eredményükkel (főként történelem érdemjegyükkel), a szülők iskolázottságával, saját hazájuk iránti elkötelezettségükkel; (2) a tanulók a fejlesztő kísérletnek köszönhetően aktívabban és tudatosabban tudják használni állampolgári kompetenciáikat; (3) a program végére bővül a demokrácia fogalmával kapcsolatos ismeretük – ezt az azonos mérőeszkőzzel felmért országos adatokkal hasonlítottuk össze (feltételeztük, hogy a tanulók ismeretei és attitűdjei a program végére az országos átlag fölé kerülnek); (4) a fejlesztés következtében csökken a diákok előítéletes magatartása, elfogadóbbak és toleránsabbak lesznek a kisebbségekkel kapcsolatban.

A vizsgálat eredményei alapján szignifikánsan javult a kisebbségek elfogadottsága, a leglátványosabb változás a zsidó kisebbség elfogadottságát érinti, 42%-ról 16%-ra csökkent azoknak a tanulóknak az aránya, akik csak személyes kontaktust nem igénylő szociális viszonyt tudnak elfogadni (haza polgára, látogatója, kizárás). Az előítéletesség összefüggést mutat a szülők iskolai végzettségével ($r=0,4$, $p<0,05$), valamint a történelemtanítás struktúrájával ($r=0,42$, $p<0,05$). A tanulók demokratikus ismereteinek bővülésében nem következett be szignifikáns változás, azonban attitűdjeik árnyaltabbá váltak. Szignifikánsan változtak a program hatására politikai attitűdjeik, bár még az utómérésen is az országos átlag alatt voltak. Azonban az országos átlagot meghaladta a radikálisabb véleménynyilvánítást igénylő tevékenységekben való részvételi szándékuk. Szignifikánsan javultak az iskolában megnyilvánuló demokratikus magatartással kapcsolatos attitűdök ($Z=-2,85$, $p<0,01$). Az eredmények alapján a pilot vizsgálat hatást gyakorol a tanulók demokratikus magatartásának változására.